

Dianne Kirby

Creștinismul și Francmasoneria: Dezbateri în interiorul Bisericii Anglicane cu privire la compatibilitatea celor două

Dianne Kirby este asistentă la Școala de Istorie și Afaceri Internaționale din cadrul Universității Ulster. Autorul ar vrea să mulțumească Palatului Lambeth și Marii Loje Unite a Angliei pentru ajutorul dat pentru documentarea și culegerea de informații pentru articol, precum și unui review-er care dorește să rămână anonim și lui David Hilliard pentru comentariile sale folositoare și constructive.

Percepția Bisericii Anglicane ca și o susținătoare cu tradiție a Francmasoneriei persistă în continuare. Periodic, au apărut diverse discuții care aruncau presupunerea că a fi membru atât în cadrul bisericii, cât și în cadrul frăției ar însemna incompatibilitate. Compatibilitatea Francmasoneriei și a Creștinității a devenit abia recent o problemă, atunci când Arhiepiscopul de Canterbury, Rowan Williams, și-a exprimat părerea cu privire la această situație, imediat după ce a fost înscăunat. Acest articol are ca și surse principale documentele din Palatul Lambeth, pentru a explora în detaliu un episod desfășurat în anul 1950, când întrebarea cu privire la compatibilitate a creat furori între rangurile bisericesti și francmasonerie, fiind implicate nume mari de la acea vreme, respectiv Majestatea Sa Regele

George VI și Arhiepiscopul de Canterbury, Geoffrey Fisher. Această problemă, după cum considera Parlamentul și Ministerul Afacerilor Externe, precum și presa, care implica atât Regele cât și Biserica, părea a duce înspre destabilizare. A fost realizată o analiză asupra dificultăților ridicate de această întrebare asupra Anglicanilor de la toate nivelurile, precum și asupra modului în care controversalele au fost gestionate de către Francmasoni și de către fețele bisericești. Articolul merge mai departe și prezintă incidente ulterioare care au ridicat din nou întrebarea compatibilității, încercând să schimbe atitudini și comportamente de-a lungul timpului, precum și implicațiile asupra naturii ambelor instituții.

Definițiile Francmasoneriei sunt diverse și disputate¹. Fie că este compatibilă cu religia sau că o rivalizează, sau că sunt aliați, aceste stări rămân îndelung contestate în interiorul comunității Creștine. Înainte de înscăunarea ca și Arhiepiscop de Canterbury, se cunoștea faptul că Dr Rowan Williams și-a exprimat rezervele despre compatibilitatea dintre Francmasonerie și Creștinătate². Natura semisecretă și cu ritualuri puternice a Francmasoneriei a făcut obiectul multor suspiciuni din partea Creștinilor. Fundamentalistii au marcat "Frăția" ca fiind aproape de Satanismul anti-Creștin, în timp ce "numeroase guverne Catolice, Protestante, Ortodoxe, Musulmane și atee au banat Francmasoneria ca fiind o societate secretă care este contrară ordinii sociale și incompatibilă cu o guvernare stabilă."³

Se spune că Dr Williams a susținut într-o scrisoare privată că nu a fost de acord ca miniștrii să aparțină Masonilor pentru că aceasta este o "organizație secretă" cu intenții și vederi destul de intrigante. Prin exprimarea îndoielii cu privire la compatibilitatea Masoneriei cu profesia Creștină, el admitea că "s-a opus numirii anumitor Masoni cunoscuți în anumite posturi înalte". Reverendul Gregory Cameron, capelan al Arhiepiscopului, a scos la iveală următoarele: "El se îndoia că este natural ca niște Miniștri Creștini să aparțină unei organizații secrete. De asemenea, a arătat o anumită anxietate față de conținutul spiritual al Masoneriei". Un purtător de cuvânt al Arhiepiscopului a spus că este "îngrijorat cu privire la elementele ritualice ale Francmasoneriei – dintre care unele par a fi inspirate din ritualuri satanice – și cu privire la faptul că acestea nu coincid cu credințele Creștine." El a continuat spunând că :„În altă ordine de idei, pentru că aceștia sunt o adevărată societate, ar putea exista și o rețea de într-ajutorare, ceea ce l-a făcut să se opună cu înverșunare."⁴

¹ John Hamill, "Breasla: O istorie a Francmasoneriei Engleze" (Londra: QC Correspondence Circle, 1994), 12.

² Guardian, 16.11.2002

³ Stephen A Kent "Scripturalismul Deviant și Abuzul Ritualului Satanic, Partea Doi: Posibil Masonă, Magie a Mormonilor și Infleunțe Păgâne". Religii 23 (1993): 355 – 7; Leon DePoncins, Francmasoneria și Vaticanul (Londra: Gordon Press, 1968)

⁴ Independent, 15 Noiembrie 2002

Aceste păreri nu au fost primite deloc bine de către Marea Lojă Unită a Angliei (UGLE), de corpul de guvernare a Francmasoneriei în Anglia, Scoția și Insulele Canalului. Cu aproximativ 320.000 membri grupați în 8.661 de loje, UGLE se mândrește cu legăturile istorice și cu identificarea cu Biserica Anglicană. Nu există o istorie definitivă a Francmasoneriei, iar originile sale sunt contestate. Istoricii Masoni pretind că rădăcinile acestei societăți se întind până în Egipt, Siria, Babilon și chiar și în Templul lui Solomon. Organizația Francmasonică a fost realizată în Iunie 1717 de către patru loje Londoneze care s-au unit într-o singură lojă, prima de acest fel în lume. Încă de la început au existat suspiciuni și îngrijorări din partea Creștinătății.⁵ În timp ce unele critici sunt minore, statuând că Francmasoneria consumă timp care ar putea mai bine să fie alocat activităților bisericești, majoritatea sunt foarte aprinse, sugerând imagini sinistre, inclusiv planuri de dominație mondială. Apărătorii variază de la cei care văd în Francmasonerie o practică inofensivă, la cei care consideră că este o forță puternică al cărei rol este să completeze religia.

Rapoartele și viziunea Arhiepiscopului au amenințat imaginea pozitivă pe care UGLE a reușit să o cultive.⁶ R.A.H Morrow, secretar general, a protestat în numele UGLE. Acesta a susținut că, pe lângă faptul că este o rețea de într-ajutorare, erau necesare reglementări și sancțiuni pentru a se asigura că aceasta rămâne ceea ce este. În ceea ce privește faptul că era o societate secretă, Morrow face referire în Iulie 2001, în fața Curții Europene a Drepturilor Omului că "Francmasoneria nu este o organizație secretă, criminală sau ilegală".⁷ Sugestia că Francmasoneria era inspirată din ritualuri satanice a fost demontată și luată în derâdere. Ceea ce a deranjat cel mai mult UGLE a fost faptul că s-a sugerat incompatibilitatea Creștinătății și a Francmasoneriei.

Scoțând în evidență că "Prima și inalienabila calificare pentru admiterea în Francmasonerie este credința în Dumnezeu", UGLE și-a construit o apărare tradițională împotriva acestei acuzații, prin care "sute de mii de Creștini (laici și clerici) nu consideră că există o incompatibilitate între credința Creștină și principiile și practicile Francmasoneriei". O replică venită de la Palatul Lambeth a arătat că această justificare nu este de ajuns, iar Arhiepiscopul a scos în evidență "dificultăți în reconcilierea unor credințe și practici ale Francmasoneriei cu

⁵ Martin Short, "În Interiorul Frăției" (Londra: Harper Collins, 1990). 2. Există un exces de informații publicate despre Francmasonerie. Mergând înapoi până în 1926, s-au identificat 54000 cărți și articole despre ceea ce înseamnă Francmasoneria. Stephen Knight, care s-a descris ca fiind "un investigator neutru care nu ținea cu Creștinismul și care nu avea nicio aversiune față de preaslăvirea diavolului", a descoperit că mare parte a acestei literaturi se datorează și este devotată problemelor religioase și a partizanilor săi extremi. Stephen Knight, "Frăția" (Londra: Editura Granada, 1983)

⁶ "Francmasoneria în Săptămâna Comunității – un succes" Iunie/Iulie 2002, site UGLE. Este disponibil pe url: www.grandlodge-england.org. Francmasoneria modernă are ofițeri de informații locali, și caută printr-o varietate de activități să facă publicul să conștientizeze atributele sale pozitive.

⁷ RAH Morrow către Arhiepiscopul Williams, 2 Decembrie 2002, UGLE site

cele ale Creștinătății”.⁸ A urmat un răspuns scurt, tăios din partea UGLE, care se concentra pe ceea ce l-a determinat pe Arhiepiscop să refuze să promoveze clerul care era Francmason. Punctând că ”natura sa discriminatorie și ilegalitatea sa atât prin încălcarea Drepturilor Omului cât și prin încălcarea legislației muncii”, Morrow a întrebat dacă intenția Arhiepiscopului este să ”continue să discrimineze în acest fel”.⁹

Amenințarea implicită cu acțiuni legale a dus la un răspuns personal și conciliator din partea Arhiepiscopului Williams, care se referea la ”o serioasă interpretare eronată a celor pe care ar trebui să le reprezint”, după care și-a clarificat poziția. Francmasoneria ”nu a descalificat și nici nu a oferit un avantaj” în cadrul întâlnirilor; ”probitatea membrilor individual” a fost comandată, la fel cum a fost ”angajamentul înspre asigurarea unor cauze caritabile și a binelui general al comunității”. Dar acesta a ținut să reafirme că ”personal este neliniștit cu privire la subscrierea miniștrilor Creștini la ceea ce ar putea fi adeseori înțeleș (sau neînțeleș) ca un sistem privat de inițiere și profesare, implicând jurăminte și loialitate.”¹⁰ Ca urmare a prezentării corespondenței cu Arhiepiscopul membrilor UGLE, marele maestru a susținut că poziția Arhiepiscopului a mers pe ”un drum lung pentru a ne reasigura că ceea ce a susținut în public nu este ceea ce crede cu adevărat.”¹¹ Deși Morrow a susținut: ”Eu cred că la cele mai mari îngrijorări ale noastre s-a răspuns într-un mod pozitiv, motiv pentru care putem să lăsăm în urmă acest episod nefericit,” principala problemă a incompatibilității rămâne nerezolvată.

În Anglia și în Germania, Protestanții au fost primii alarmați de creșterea Francmasoneriei. Dar Biserica Romano-Catolică a fost cea care a condamnat în totalitate, începând cu faimosul Clement al XII-lea în anul 1738, urmat de Benedict al XIV-lea în anul 1751. Condamnările implicau excomunicări fără echivoc, care erau periodic reînnoite de către toți Papii care au urmat. Chiar și liberalul Leo XIII a susținut în anul 1892: ”Haideți să ne amintim că Creștinătatea și Francmasoneria sunt în mod fundamental ireconciliabile, astfel că aderarea la una dintre ele înseamnă să te privezi de cealaltă.”¹²

Anii 1920 au fost martorii începutului unei ”campanii determinate” de a intra în grațiile Bisericii Romano-Catolice pentru a obține ”revizuirea, sau chiar mai bine, anularea diferitelor condamnări.”¹³ Accederea Papei Ioan XXIII și creșterea noilor concepții de ecumenism a oferit un ajutor campaniei.¹⁴ Între anii 1974 și 1980, au avut loc discuții oficiale ”într-o atmosferă deschisă și plină de obiectivitate” între Episcopii Catolici Germani și UGL a Germaniei. Rămâne

⁸ Sheila Rainger din partea lui Williams către Morrow, 18 Decembrie 2002, UGLE site

⁹ Morrow către Williams, 14 Ianuarie 2003, UGLE site

¹⁰ Williams către Morrow, 23 Ianuarie 2003, UGLE site

¹¹ ”Discursul Marelui Maestru”, comunicarea trimestrială de pe 10 Septembrie 2003, UGLE site.

¹² DePoncins, 30-1, 34, 117

¹³ DePoncins, 7-21

¹⁴ Pentru o examinare a raportului care s-a dezvoltat între Francmasoneria Englezească și Catolici, vezi FL Pick și GN Knight, Istoria de Buzunar a Francmasoneriei, ediția a 6-a (Londra: Frederick Muller, 1977), 140

de studiat întrebarea cu privire la posibilitatea ca "un membru de vază din biserica Catolică să fie în același timp și un Francmason". Episcopii Germani au concluzionat, la fel cum a făcut și Biserica Evanghelică Germană, că există "obstacole clare și insurmontabile", și că apartenența la Francmasonerie pune întreaga fundație a vieții Creștine sub semnul întrebării: "A fi membru în același timp în Biserica Catolică și în Francmasonerie nici nu poate fi luat în considerare..."¹⁵ În Noiembrie 1983, Vaticanul a anunțat: "Credincioșii care se vor înrola în asociații Masonice se vor găsi în mare păcat și nu vor mai primi Sfânta Comuniune."¹⁶

În timp ce Francmasoneria Continentală este identificată cu liberalismul și anticlericalismul, Francmasoneria Engleză este în mare parte asociată cu conservatorismul și cu credința religioasă, dar nu neapărat cu Creștinismul. Anii 1813 au fost martorii unirii celor două mari loje rivale. Anticii, care au scos în evidență o legătură cu Creștinismul, au acceptat practicile moderne de omitere a unor referințe specifice cu privire la Iisus Hristos sau la credința Creștină.¹⁷ În ciuda acestei "de-Creștinizări", credința în Dumnezeu a rămas o cerință esențială pentru cei care doresc să intre în breaslă.¹⁸ Deși Francmasoneria Engleză pretinde că este complementară religiei, în contrast cu anti-Creștinismul și cu varietatea Continentală anticlerică, Biserica Romano-Catolică a refuzat recunoașterea oricărei distincții.¹⁹

Atitudinea asupra Francmasoneriei varia între Bisericile Engleze non-Romane.²⁰ În anul 1986 Biserica Engleză a stabilit o adunare de lucru care, urmând exemplul cercetării făcute de către

¹⁵ Reverendul William Lawson S.J., "Episcopii Germani despre Francmasonerie", citat în John Lawrence, O formă de Salvare? (Bramcote: Grove, 1982), 8

¹⁶ Short, 44

¹⁷ "Grup de lucru stabilit de către Comitetul de Drept al Sinodului General al Bisericii Angliei în lumina motiunii promovată de către Sinodul General în Februarie 1985" transmis către Grupul de Lucru; Francmasoneria și Creștinitatea: Sunt ele compatibile? (Londra: Publicația Church House, 1987)

¹⁸ UGLE, Marea Lojă 1717 – 1967 (Londra UGLE, 1967), 213 "De-Creștinizarea" era un mod de a le permite oamenilor de alte religii și credințe să intre în breaslă, dar o credință în Dumnezeu rămânea o cerință esențială: "Lasă religia sau modul de venerare al unui om să fie așa cum este, el nu este exclus din ordin, cu condiția să creadă în marele arhitect al cerurilor și a pământului, și să practice datoriile morale sacre. (e.g. ceea ce poate fi denumită o atitudine înțelegătoare față de toate religiile, a fost stabilită)" N Barker-Cryer, "De-Creștinizarea Breslei" *Ars Quator Coronatorum* (o publicație Masonă) 97, 16 Februarie 1984, 34 – 74.

¹⁹ DePoncins, 103-121

²⁰ În 1927, la Conferința Generală Metodistă din Bradford membrii participanți au fost avertizați cu privire la inițiere, cu toate că aceasta nu a devenit niciodată reală, și orice alte investigații au fost realizate în anii 1980, urmate de o interzicere în anul 1985. La Adunarea Generală din 1986, Misiunea Bisericii Reformate Unite și alte Comitete de Credință au depus un document despre Francmasonerie, care, în urma unei dezbateri, a fost impus "pentru studiu și analiză de către Masoni și alții asemenea". AG Burnham, Biserica Reformată Unită către autor, 20 Decembrie 1994. Niciun detaliu legat de discuțiile din cadrul dezbaterii nu au fost înregistrate. Vezi "Rapoartele Adunării 1986, Biserica Mondială și Departamentul Misiunii", Anexa 2, 53 – 4. Documentul prezintă domeniile de interes, dar niciun regulament nu a fost emis pentru restricționarea accesului membrilor din a fi Francmasoni. Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea a votat în 8 Decembrie 1994 adoptarea unei poziții prin care considera incompatibilă aderarea la Francmasonerie și în același timp la Biserica lor. R Perry, președintele Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea, Centrul din Insulele Britanice, a transmis acestea către autor în 12 Ianuarie 1995. Bisericile care urmăreau principiile guvernării congregaționiste, puteau doar să ofere linii

Biserica Scoției, a inclus atât Masoni cât și non-Masoni pentru a examina compatibilitatea Creștinismului cu Francmasoneria.²¹ Impresiile asupra acestor aspecte erau divizate, dar au fost exprimate multe rezerve. În urma unei dezbateri a Sinodului, raportul a fost finalizat în forma sa amendată și a fost emis "pentru discuție cu Biserica". Nu a fost luată nicio acțiune pentru a restricționa accesul Anglicanilor la Francmasonerie.

Dr Patricia Hewitt a spus că "prin aducerea rezoluției grupului de lucru în dezbateri, Comitetul Sinodului General a demonstrat în mod evident că discuții directe despre Francmasonerie, care adeseori au fost considerate a fi de nediscutat în anii 1950 în consiliile centrale ale Bisericii Angliei, acum pot să aibă loc în mod deschis?"²² În 1951, a fost acordat ajutor pentru o comisie de investigare, cu rolul de a nu permite propagarea impresiei că "Biserica nu îndrăznește să se pună cu Francmasoneria".²³ Dezbaterile din 1987 nu au fost mult diferite de cea din 1951. Fiecare a adresat o părere proprie internă, în timp ce se menținea același Status Quo. Fiecare a menționat existența unor dubii serioase cu privire la compatibilitatea dintre Francmasonerie și Creștinism, dar fără să le declare pe cele două incompatibile. Dezbaterile din 1951 au avut intenția clară de a bloca orice alte discuții ulterioare. Dezbaterile din 1987 nu au reușit să stopeze propagarea acelor discuții care se doriseră a fi oprite în cadrul dezbaterii din 1951. Recomandările acestora din urmă au fost ca problemele să rămână în continuare de luat în considerare. Totuși, Biserica Angliei nu a mai publicat nimic din acel moment și nu există nici alte planuri de a dezbate subiectul.²⁴ Francmasoneria a declarat că trebuie să se apere în urma ambelor dezbateri.²⁵ Corespondența din ziarele Bisericii au scos la iveală această stare de divizare a opiniilor. Există atât opoziție cât și suport în urma dezbaterii din 1987, la fel cum existau și plângeri cu privire

de ghidare membrilor săi. Astfel, Uniunea Baptistă a Marii Britanii a stabilit un grup de studiu în Ianuarie 1987 care a concluzionat: "există o netăgăduită incompatibilitate între Francmasonerie și credința Creștină." Punct de Vedere, Bapțiștii și Francmasoneria (1987), 6. Protestantii și Biserica Ortodoxă care nu aveau nicio poziție luată asupra Francmasoneriei nu au considerat această situație o problemă, motiv pentru care nu i-au acordat o atenție deosebită. Secretarul Comunității Bisericii Creștine considera Francmasoneria ca nefiind de interes pentru membrii bisericii, dintre care majoritatea o vedeau ca "fiind sub-Creștină și nu de ajutor vieții Creștine, dar dacă cineva dorește să se alăture, biserica locală sau comunitatea nu se va opune." C Dover către autor, 21 Decembrie 1994. Funcționarii care se ocupau cu înregistrările documentelor în Societatea Religioasă a Prietenilor nu aveau cunoștință despre nicio problemă sau despre niciun membru care să fie implicat în Francmasonerie. D Southall către autor, 23 Decembrie 1994.

²¹ Grupul de Lucru, 3. A fost propus inițial un grup de lucru de cinci oameni care să se întâlnească de cinci ori, pe un buget între 800 – 1600 lire, iar costul final a fost de 1.700 lire. Dr Hewitt a numit această sumă "derizorie" comparativ cu bugetul de 250.000 lire sterline cheltuit în cele șase luni în care consiliul Londrei l-a împrumutat pe Hackney pentru a investiga problemele legate de Francmasonerie și alocarea contractelor de construcție. Nicio dovadă de corupție sau de rele intenții nu a fost găsită. Dezbaterile Sinodului General, 13 Iulie 1987, 614.

²² Dezbaterile Sinodului General, 13 Iulie 1987, 620.

²³ Dezbaterile Adunării Bisericii, 21 Iunie 1951.

²⁴ S Empson, Enquiry Centre Officer (Biserica Angliei) către autor, 21 Februarie 1996

²⁵ Short, 60

la faptul că asupra acestei probleme se aloca prea puțină atenție. Un editorial din Church Times a insistat asupra unei interziceri a Francmasoneriei de către Sinodul General, ca fiind neexecutorie, după cum un corespondent spunea, "probabil în același mod în care Hristos a adus iubirea față de Dumnezeu, și iubirea față de vecini este neexecutorie...". Acesta s-a întrebat: "Cum este posibil ca anumite concluzii din Raport să spună că unele ritualuri Masonice sunt blasfemii, erezii și în deplin conflict cu Creștinitatea, dar totuși să fie de acord că nu există niciun conflict ca membrii Bisericii să fie Masoni?"²⁶

Răspunsul, conform lui Stephen Knight, a fost că Biserica Angliei, o "sustinătoare a Francmasoneriei timp de mai bine de două sute de ani", a rămas subjugată de către breaslă în ciuda scăderii puterii acesteia.²⁷ Concluzia lui Knight a scos la iveală faptul că, cu mai bine de treizeci de ani în urmă, un necunoscut cleric Anglican, Walton Hannah, a adus în discuție acest subiect care a cauzat prima dezbatere majoră asupra problemei în interiorul Bisericii Angliei.²⁸ Deși această controversă a dus la apariția multor titluri în presa din Anglia, implicându-i pe Regele George VI și pe Arhiepiscopul de Canterbury, Geoffrey Fisher, și la solicitarea în Parlament a formării unei comisii regale, aceasta nu este menționată în cadrul evenimentelor principale istorice ale Bisericii Angliei, care abia s-a atins de problema Francmasoneriei.

Adrian Hastings face referire la Fisher ca fiind cel mai Anglican Arhiepiscop al secolului, observând: "A avut doar un singur om loial non-Anglican (dacă îl putem numi așa, pentru că la mulți l-a prezentat ca fiind un umil om bisericesc): acesta a fost Mason."²⁹ Modul în care ierarhia Bisericii Engleze și UGLE răspund la întrebarea compatibilității în anii 1950 arată faptul că aceștia aparțineau unor generații care nu puneau la îndoială relația dintre biserică și breaslă.

Hannah a devenit interesat de Francmasonerie atunci când el însuși a fost abordat de către un frate preot care nu l-a invitat să se alăture breslei, ceea ce de altfel este împotriva regulilor, dar i-a indicat faptul că ar fi un lucru foarte bun și și-a exprimat intenția de a-l propune. Hannah a fost reticent la accederea într-o organizație despre care nu știa nimic, dar situația

²⁶ JP Patten, Church Times, 3 Iulie 1987

²⁷ Knight, 240

²⁸ Hannah a studiat la Edinburgh înainte să se alăture ordinului în 1939. El a muncit în mai multe parohii Londoneze, inclusiv în Soho. Între 1944 și 1947, a fost rector la Balcombe, după care s-a licențiat în Dioceza Chichester, în care a găsit unii dintre cei mai importanți Francmasoni. Vezi Crockfords Clerical Directory 1951-2 (Londra: Editura Universității Oxford, 1952)

²⁹ A Hastings, O Istorie a Creștinătății Engleze, 1920 – 1985 (Londra: Collins, 1986), 436.

a fost argumentată prin faptul că ceea ce a fost bun pentru Episcopi pentru a-i determina să devină Francmasoni, cu siguranță că era un lucru bun și pentru ei.³⁰

În anul 1953, un număr de șaisprezece episcopi Anglicani erau Francmasoni, alături de Arhiepiscopul de Canterbury. Determinat să învețe mai multe despre Francmasonerie, Hannah a descoperit rapid că "secretele" erau de fapt în văzul tuturor și că rămăseseră așa timp de mulți ani. Le-a găsit pe acestea foarte deranjatoare, o ispită la credința sa Creștină și morală. Hannah a căutat ajutor la un Episcop Mason. A rămas cu adevărat uimit când a observat includerea lui Baal (Belzebut) în numele secret a lui Dumnezeu folosit sub cupola regală. Episcopul a fost mai mult îngrijorat de modul în care Hannah a reușit să cunoască secretele breslei, decât să îl lămurească pe acesta cu privire la practicile și înțelegerea greșită a acestora. L-a sfătuit pe Hannah să nu se alătore breslei, din cauza atitudinii sale negative. L-a avertizat de asemenea să nu discute această problemă cu cei care nu erau Francmasoni. Hannah a fost îngrozit. I se părea că acest episcop "considera obligațiile Masonice deasupra jurământului său Episcopal, prin care se obligase să interzică orice doctrină ciudată și eronată". Episcopul a ales să ignore acuzațiile și chiar să îl ignore pe Hannah.³¹

Hannah a abordat și alți Episcopi Masoni. Și aceștia i-au ignorat scrisorile sau au fost la fel de evazivi. Hannah a întâlnit "o excepție care l-a încântat" și care l-a invitat în casa lui, ascultându-l cu "o adevărată răbdare Creștină și cu pioșenie". Dar și acesta era la fel de legat de jurământul făcut breslei de a nu discuta despre Francmasonerie cu persoane care nu erau Masoni. Hannah a descoperit acolo un conflict de interese: "...acești Episcopi au refuzat să răspundă întrebărilor despre numele și natura Dumnezeului pe care îl venerază ca și Masoni... ei erau legați prin jurământ să nu spună secretele niciunui Creștin, chiar dacă acestora ei trebuiau să le fie un ghid și un instructor, doar dacă acest Creștin era un frate Mason care făcuse același jurământ de secretizare, un jurământ care nu era recunoscut de către biserică."³² În mintea lui Hannah, dacă întrebările lui erau greșite sau interpretate greșit, "atunci acești episcopi încălcau jurămintele Episcopale" prin faptul că nu interziceau aceste erori. Dacă avea dreptate, atunci situația aceasta devenea mult mai serioasă.

Hannah a concluzionat în urma cercetărilor sale în cazul Francmasoneriei că aducea erezie în inima bisericii. Acesta a subliniat aspectul într-un articol care venea să combată compatibilitatea Francmasoneriei cu Creștinătatea, articol pe care l-a publicat în *Theology*, o

³⁰ Walton Hannah, *Întinericul Vizibil: O Apreciere Creștină a Francmasoneriei* (Londra: Augustine Press, 1952), 46 – 47. Acum în cea de-a șaptesprezecea și cu siguranță cea mai bună critică a Francmasoneriei în limba engleză, au fost țintiți Anglicanii ca fiind susținătorii Francmasoneriei Engleze. Hannah a evitat discuțiile despre conspirațiile Masonice, pentru că existența acestora au foarte puține dovezi, sau chiar de loc. A doua secțiune a *Întinericului Vizibil* oferă copii ale ritualurilor Masonice.

³¹ Hannah către Geoffrey Fisher, 8 Februarie 1951; *Hârțile Fisher*, Palatul Lambeth, 86:234

³² Hannah către Fisher, 8 Februarie 1951; *Hârțile Fisher*, 86:234

revistă respectată, publicată de către Societatea de Promovare a Cunoștințelor Creștine (SPCK)³³, aparținând de Biserica Angliei. Prin acest articol a intenționat să obțină o considerare teologică serioasă din partea bisericii, dar spre surprinderea lui Hannah, articolul a devenit cauza unei controverse majore imediat ce a fost preluat de către presă și prezentat într-un mod senzațional, ceea ce a fost destul de stânjenitor mai ales pentru Arhiepiscopul de Canterbury. Hannah i-a scris imediat lui Fisher, arătându-și regretul pentru cele întâmplate. Nu "a anticipat focul care avea să îl aprindă în cercurile Masonice și Ecleziastice, nici zarva populară pe care Daily Express și alte ziare au creat-o."³⁴

În timp ce Fisher a acceptat articolul ca fiind o exegeză academică, rămânea adevărat faptul că "un număr mare de Episcopi și Clerici erau Francmasoni și că tu de fapt îi acuzi pe aceștia de erezie." Fisher a sugerat faptul că Hannah ar fi trebuit să își exprime îngrijorările unui grup de teologiști, precum și altora înainte de a publica articolul.³⁵ Hannah s-a apărat spunând că a încercat să ceară ajutor în interiorul bisericii și dacă i s-ar fi arătat cum ritualurile și învățămintele Masonice se pot intercala cu credința Bisericii Angliei, atunci acest articol nu ar mai fi fost scris.³⁶ Adjudecarea teologică este în continuare o opțiune validă în contextul ridicat de către Hannah. Dar adevărata grijă a lui Fisher era să descopere cum s-a permis publicarea articolului lui Hannah. Acesta a solicitat un audit legat de modul în care articolul a primitul avizul pentru publicare din partea comitetului pentru teologie și literatură generală.³⁷ FN Davy, responsabilul cu verificarea articolului, a auzit de nemulțumirea Arhiepiscopului prin intermediul unui protest semioficial, făcut la instigarea marelui maestru, de către M Clarke, vicarul de Eastington în Yorkshire și membru în comitetul Theology. Davy a susținut că din cauza presiunii timpului scurt, articolul nu a mai fost supus atenției comitetului. Acesta a susținut de asemenea că nu a citit articolul foarte atent și nici că i-ar fi observat natura condescendentă. Nu l-a respins pentru că "nu se gândea că sunt atât de mulți Creștini convertiți la Masonerie, astfel că nu ar fi reprezentat o problemă delicată."³⁸

Editorul Theology, Alec Vidler, a arătat în autobiografia sa că publicarea unui articol "bine informat" era departe de a fi un accident. Alan Wilkinson, un preot Anglican și istoric bisericesc, a făcut o observație despre editorul revistei Theology: "lui Vidler i-a plăcut tot timpul să provoace".³⁹ Vidler, editor din 1939 până în 1964, a luat frâiele revistei Theology când încă aceasta era la începuturi, fiind extrem de determinat de a o transforma într-o

³³ Hannah, "Ar trebui ca un Creștin să fie Francmason?" Theology, 54 (Ianuarie 1951)

³⁴ Hannah către Fisher, 26 Ianuarie 1951; Hârtiile Fisher, 86:229

³⁵ Fisher către Hannah, 5 Februarie 1951; Hârtiile Fisher, 86:233

³⁶ Hannah către Fisher, 8 Februarie 1951; Hârtiile Fisher, 86:234

³⁷ FN Davy către Fisher, (evident între 25 Ianuarie și 16 Februarie 1951); Hârtiile Fisher, 86:335

³⁸ Fisher către WF Vernon, 16 Februarie 1951; Hârtiile Fisher, 86:239

³⁹ A Wilkinson, Dezacord sau Conformare? Război, Pace și Bisericile Englezești, 1900 – 1945 (Southampton, Editura SCM, 1986), 239

revistă mult mai citită și mai interesantă. O promisiune publicată a fost: "să fie un spațiu în care scriitorii Anglicani cu diferite vederi și interese speciale diverse se pot întâlni și pot contribui la clarificarea și expunerea credinței asupra cărora și-au îndreptat viața."⁴⁰ Vidler a reușit să crească în mod semnificativ tirajul revistei și era destul de sigur că nu avea de ce să își facă griji cu privire la zgomotul sau la "corespondeța aproape isterică" cauzată de articol. Acesta a scris: "Comitetul de literatură a SPCK au fost în mod natural constanți în încercarea de a scăpa de mine în timp ce revista devenea tot mai cunoscută și mai de succes prin atragerea unui număr tot mai mare de cititori tineri."⁴¹ Comitetul a emis o acuzație care spunea că "convingerile generale care există în acest articol nu sunt bine-venite" și au susținut "intenția Editorului de a publica un răspun cât mai repede cu putință."⁴²

Conform celor spuse de Hannah, articolul a dus la retragerea unor Masoni din cadrul Breslei.⁴³ Lui WF Vernon – Mason de mai bine de douăzecișisase ani și decanul de Knaresborough – i s-a oferit cârma Lojei Harrogate. Acesta i-a scris lui Fisher că în interiorul bisericii sale, zece clerici apropiați și treizeci dintre cei mai apropiați laici erau Masoni, și că îi este teamă de o posibilă acuzație de erezie.⁴⁴ Fisher nu a văzut niciun motiv pentru care un deținător al unei funcții în cadrul unei parohii să nu accepte conducerea lojei, susținând multe motive pentru care să facă acest pas: "Nu am nicio îndoială că această poziție ar lărgi influența pe care o ai și te-ar pune în contact cu mulți oameni valoroși la care în alte circumstanțe nu ai fi reușit să ajungi."⁴⁵

Regulile Francmasonilor îi împiedica pe aceștia să vorbească despre breaslă cu oameni din afară. Fisher, care avea un intelect foarte puternic, îi răspundea totuși unui anume Mason, ceea ce însemna că avea libertatea de a vorbi nestingherit despre problema ereziei. În schimb, acesta a abordat aceeași defensivă slabă prin care oferea exemple de înalte fețe bisericesti care nu au găsit nicio problemă din a fi duplicitari:

"Din moment ce există o anumită posibilitate, cred că pot fi rugat să mă pronunț în privința acestei presupuse erezii, și nu trebuie să fac nicio judecată ex cathedra, dar pentru confortul vostru, pot să vă spun să rămâneți în continuare satisfăcuți de faptul că înalte fețe bisericesti de toate felurile au fost în mod curent asociate cu Francmasoneria în această țară timp de mulți ani după *prima facie*, nicio acuzație de erezie nu a fost înaintată. De fapt, cred că ar fi cazul să nu vă mai gândiți la această problemă."⁴⁶

⁴⁰ A Vidler, *Scene din Viața Clerică* (Londra: Collins, 1977), 112 – 13

⁴¹ Vidler, 111-16

⁴² Davy către Fisher; *Hârțiile Fisher*, 86:335

⁴³ Hannah, *Întunericul Vizibil*, 48

⁴⁴ Vernon către Fisher, 12 Februarie 1951; *Hârțiile Fisher*, 86:238

⁴⁵ Fisher către Vernon, 16 Februarie, 1951; *Hârțiile Fisher*, 86:234

⁴⁶ Fisher către Vernon, 16 Februarie, 1951; *Hârțiile Fisher*, 86:234

Vernon a acceptat sfatul lui Fisher și poziția oferită.⁴⁷ Hannah a contestat vehement noțiunea prin care un argument *illi quoque* are o mai mare validitate logică decât un argument *tu quoque*; totuși, mulți oameni cu grade înalte și o bună reputație în cadrul bisericii erau Francmasoni. Totuși, acesta rămânea motivația principală oferită de către Fisher Creștinilor supărați aflați în căutarea unor clarificări. Nu a fost un răspuns care să placă fetei de douăzeci de ani, Antoinette Cooper, care căuta ghidare pentru "cei tineri" fiind îngrijorată de modul în care prietenii ei vedeau biserica.⁴⁸ Posibil îngrijorat să nu supere tinerii, fie ei Francmasoni sau Creștini, Fisher a început o corespondență cu Cooper, dar fără nicio rezolvare. În ciuda a trei scrisori trimise de către Arhiepiscop, temerile ei erau tot acolo, astfel că acesta a sfătuit-o să discute această problemă cu Masonii Creștini. A sugerat de asemenea că această corespondență ar trebui să se termine și că ea ar trebui să își scoată din minte problema. A procedat așa pentru că problema de a fi Mason nu era o alegere cu care Cooper s-a confruntat, astfel că ar trebui să lase pe alții să se descurce cu ea, cei care sunt în măsură să își pună în aplicare propriile lor alegeri.⁴⁹

O soră Anglicană era îngrijorată că Francmasoneria denigra Încarnarea și Divinizarea Domnului. Ea a fost deranjată de ceea ce credea că era o practică comună (care de altfel nu era) de a înlătura crucile, crucifixurile și alte obiecte specific Creștine din bisericile în care serviciile Masonice erau ținute.⁵⁰ Fisher i-a spus că înaltele fețe bisericesti și episcopii care erau stâlpii bisericii ar trebui să o liniștească. Fisher a sfătuit-o să "își înlătore toate anxietățile din mintea sa".⁵¹ I-a înlăturat fricile asupra faptului că această controversă ar putea să ducă oamenii înspre Biserica Romano-Catolică anti-Masonică. Scoțând în evidență antipatia sa vădită asupra Catholicismului, Fisher a susținut faptul că niciunul dintre cei care cred în religia Creștină nu ar putea să caute refugiu în Biserica Romei. A vorbit despre aceasta ca fiind cea mai eretică dintre toate bisericile, pentru că solicită ca și condiție de a deveni membru anumite credințe care sunt contradictorii cu Evanghelia și cu părinții antici.⁵² În anul 1956, Hannah a renunțat la ordinele sale Anglicane, intrând ulterior în Biserica Romano-Catolică.⁵³

⁴⁷ Vernon către Fisher, 27 Februarie 1951; Hârțiile Fisher, 86:240

⁴⁸ Antoinette Cooper către Fisher, 9 Ianuarie 1954; Hârțiile Fisher, 141: 153

⁴⁹ Fisher nu a dat nicio atenție către Onorabila Fraternitate a Masoneriei Antice, care practica exact aceleași ritualuri ca și Masonii normal. Totuși, această fraternitate era disprețuită de UGLE, care susținea dreptul de a disciplina sau elimina orice Mason care a vizitat orice lojă în care au fost acceptate femeii ca și Masoni. Hannah, Întunericul Vizibil, 56. Vezi de asemenea și Adrianna Cuadrey, "Surorile Respectabile", Noua Societate, 18 Octombrie 1985, 93.

⁵⁰ Sora Elsie către Fisher, 10 Iulie 1954, Hârțiile Fisher, 141:168

⁵¹ Fisher către Sora Elsie, 14 Iulie 1954; Hârțiile Fisher, 141:178

⁵² Fisher către Sora Elsie, 14 Iulie 1954; Hârțiile Fisher, 141:178

⁵³ Francmasoneria și Creștinitatea: Dovezi despre Compatibilitatea Francmasoneriei și Creștinității de către UGLE și alte Autorități Masonice (Londra: UGLE, 1986) 29-30

Pentru a micșora îngrijorările cu privire la Francmasonerie, Fisher a reușit să realizeze o apărare solidă care a fost publicată în numărul din Aprilie al revistei Theology. La mijlocul lui Martie întreaga prima pagină a Ziarului Biserica Angliei a fost alocată pentru a promova aspectele pozitive ale Francmasoneriei.⁵⁴ Speranțele lui Fisher erau că aceste măsuri aveau să diminueze problema, dar acest lucru nu s-a întâmplat.⁵⁵ Zvonuri au ajuns la urechile lui Fisher despre o convocare a caselor inferioare pentru a supune votului o moțiune cu privire la Francmasonerie și la erezie. Alarmat, acesta a scris secretariatului sinodic al convocării, Canon AF Smethurst, cerându-i acestuia informații, "pentru că în eventualitatea unei asemenea moțiuni, cred că ar trebui să mă consult cu foarte mare atenție cu Președintele și cu alții. Nu doar Arhiepiscopii și episcopii sunt implicați, ci chiar Regele HM este, astfel că nu pot să stau să contemp lu o situație în care Convocarea poate să declare eretici capii bisericii!"⁵⁶

George VI era cunoscut ca având o relație foarte apropiată cu Masoneria, la care s-a alăturat în anul 1919 în Loja Navy nr 2612, în care mulți dintre foștii săi camarazi se regăseau.⁵⁷ Promovarea sa către oficiile superioare a fost rapidă, acesta acceptând conducerea Masonilor din Provincia Middlesex în anul 1924, o poziție pe care și-a menținut-o până în momentul accederii la tron. În 1936, de ziua Sf Andrei, regele a fost instalat ca și Mare Maestru Mason al Marii Loje a Scoției. La scurt timp după aceasta, întronarea sa a dus la retragerea sa din toate birourile Masonice din care făcea parte, dar totuși, interesul său față de breaslă a rămas. În anul 1937, acesta a acceptat rangul de fost Mare Maestru în Marea Lojă a Angliei, după care a participat la o întâlnire specială în care a fost investit oficial cu această titlatură. Aceasta a fost prima ocazie în care un înalt personaj regal făcea parte dintr-o Mare Adunare Masonică și s-a dovedit a fi precursorul multor altor astfel de evenimente.⁵⁸

Conform celor spuse de Vidler, care ca și preot al Capelei Sf George la Winsdor începând cu 1948, se bucura de relații de prietenie cu familia regală, George VI a cerut să vadă o copie a articolului lui Hannah, "dar nu l-a considerat deplasat."⁵⁹ Aceasta nu a rămas așa din moment ce problema începea să fie una națională și chiar internațională, implicând casa Regală și biserica, atunci când Presa, Parlamentul și Ministerul de Externe au început să facă referire la ea. În Februarie 1951, popularul ziar *Reynold* a scris în titlul de pe prima pagină: "Senzația Bisericii Engleze: Regele pare a activa alături de Francmasonerie"⁶⁰ A urmat o moțiune în

⁵⁴ Ziarul Bisericii Angliei, 16 Martie 1951, LXX, 13-14

⁵⁵ Fisher către Vernon, 16 Februarie 1951, Hârțiile Fisher, 86:234

⁵⁶ Fisher către Preot AF Smethurst, 26 Martie 1951; Hârțiile Fisher, 86:243

⁵⁷ Primul Francmason regal a fost Frederick Lewis, Prințul Scoției, fiul Regelui George II

⁵⁸ "Regele ca și Francmason, un atașament lung față de Ordin" Times, 13 Februarie 1952. Regele și-a adus fratele, ducele de Kent în 1939; pe cumnatul său, Lord Harewood în 1943 și pe ducele de Devenshire în 1947.

⁵⁹ Vidler, 116, 133, 147

⁶⁰ Ziarul Reynold, 4 Februarie 1951

Parlament prin care se cerea Comisiei Regale să analizeze efectul pe care breasla îl avea în viața politică, religioasă, socială și administrativă a țării.⁶¹

După aceasta a urmat o cerere din partea Biroului Extern către Palatul Lambeth pentru a oferi instrucțiuni formale cu privire la mișcarea prin care Monarhia și Arhiepiscopul de Canterbury deveniseră asociați atât de apropiați, și care nu a fost legată de omologii Continentali, fiind asociată cu ateismul, subversivitate și chiar cu comunismul. Lambeth a fost astfel forțat să emită o apărare oficială a breslei, susținând faptul că Francmasoneria Engleză nu are legături cu Francmasoneria Continentală, nu o recunoaște și, spre deosebire de diversitatea Continentală, nu "aduce atingere măsurilor politice de niciun fel", și nu a fost nici anti-Creștină și nici anticlericală. Scoțând în evidență că discuțiile de natură politică sau religioasă erau excluse în totalitate din lojele Engleze, și că Francmasoneria Engleză este constituită pe o bază teistică, dar că nu era o religie, Lambeth a spus că Francmasoneria Engleză era "de fapt o frăție și o organizație filantropică realizată pe o fundație monoteistă și cu principii etice care aparțin în totalitate Creștinismului."⁶²

Guvernul Laburist, luptându-se cu o majoritate parlamentară scăzută și prinsă în dilema balansării costurilor cu războiul Coreean împotriva statelor bine dezvoltate, a refuzat să analizeze problema Francmasoneriei. Herbert Morrison, un ministru Laburist care a arătat tendințe conservative în cadrul partidului său, a dezamorsat clar această problemă, comentând: "...consider că avem destul probleme și că nu e cazul să pornim altele."⁶³ Fisher a simțit același lucru și a sperat că va opri mișcarea prin care s-a propus inițierea analizei problemei. Pregătit să își folosească influența pe care poziția pe care o deținea i-o oferea, Fisher a fost îngrijorat că va fi privit ca având un comportament inadecvat și că risca anumite acuzații cum că ar lua în derâdere, în numele Francmasoneriei, reglementările bisericii.

Cu ajutorul Președintelui, Fisher a analizat mijloacele pe care le avea la îndemână ca și președinte a convocatorului, pentru a influența ceea ce ar apărea sau nu pe agendă, sau să modifice ceea ce i s-ar fi părut că este greșit.⁶⁴ El a luat în considerare și posibilitatea de a înlocui mișcarea prin apelarea la sursele sale, cum era GC Bentley. Fisher a propus consultări cu alți oameni cu privire la ghidarea și consilierea Creștinilor tulburați. Intenția sa principală era să îi arate lui Bentley răul potențial adus bisericii și inclusiv riscul despărțirii bisericii. Fisher a susținut că dacă ar decide convocatoriul că un om al bisericii nu poate să fie Mason, "Efectul pe care l-ar avea ar fi un ordin din partea Bisericii către fiecare om al bisericii care este Mason, începând de la Rege, prin care li s-ar cere acestora să demisioneze din funcția pe care o dețin în cadrul Masoneriei. Biserica nu ar avea niciun mijloc de constrângere sau de a-i obliga pe

⁶¹ Dezbaterile Parlamentului Angliei, Casa Comunelor (10 Aprilie 1951) col 1015 - 1017

⁶² Lambeth către Biroul Extern, 25 Mai 1951; Hârțile Fisher, 86:275

⁶³ Dezbaterile Parlamentului (1951): 1015-1017

⁶⁴ Fisher către Smethurst, 28 Aprilie 1951; Hârțile Fisher, 86:256

aceștia, cu excepția excomunicării, iar o astfel de încercare ar însemna, fără îndoială, despărțirea bisericii.”⁶⁵

Înainte de a trimite apelul, Fisher a auzit de la președinte despre faptul că moțiunea a fost stopată.⁶⁶ Conform lui Hannah, dezbatarea pe marginea moțiunii a fost stopată datorită ”intervenției puternice și persuasive a Episcopului Masonic de Reading (Dr A Groom Parham)...”⁶⁷ Decizia finală a fost să se declare moțiunea ”rea atât în formă cât și în conținut.”⁶⁸

Normal, Bentley a fost nemulțumit și nu a reușit să fie liniștit de asigurările lui Fisher cu privire la faptul că mulți oameni ai bisericii care erau Masoni nu au găsit nimic ofensator în această moțiune.⁶⁹ Acesta l-a informat pe Fisher: ”Nu pot sub nicio formă, chiar dacă așa sunt sfătuit, să cred că au lăsat această problemă să dispară; pentru că mi se pare că există anumite întrebări normale și morale care necesită răspunsuri, dacă se vrea ca toate frământările să se domolească.”⁷⁰

În mod ironic, frământările nu au fost domolite, ci din contră acestea au fost în continuare alimentate, ceea ce i-a făcut pe Clericii Masoni Anglicani să înceapă să se gândească la o dezbateră pentru soluționarea problemei. Nivelul de suspiciune era atât de mare încât l-a făcut pe RC Meredith, capelanul lui George VI încă din 1947, să considere esențială organizarea unei dezbateri ”pentru îndepărtarea oricărei pete și pentru a apăra oamenii care erau foarte respectați pentru viziunea lor și pentru acțiunile lor.”⁷¹ Deși înainte a militat pentru retragerea moțiunii inițiale asupra Francmasoneriei, în urma reconsiderărilor, Meredith a decis că aceasta ar reprezenta cea mai bună metodă pentru a demonstra ”completa nerozie a acuzațiilor prostesti, insultătoare și fără nicio bază, aduse împotriva lor (francmasonilor).”⁷² Această opinie a fost susținută de către CE Douglas, președinte al casei clericilor și deținătorul unui titlu înalt în Masonerie. El și Meredith erau convingși că o moțiune a Adunării Bisericii ar fi fost singura metodă eficientă de a stopa publicitatea negativă.

Discuția limitată pe marginea necesității moțiunii a arătat că Fisher știa că cei doi sperau că adunarea va respinge moțiunea.⁷³ Au rămas totuși nemulțumite câteva persoane din vârful ierarhiei, cu privire la organizarea unei dezbateri, și arhiepiscopul non-Masonic de York, Cyril

⁶⁵ Fisher către GC Bentley, 5 Iunie 1951; Hârtiile Fisher, 86:241. Nu a fost trimisă.

⁶⁶ Fisher către Maiestatea Sa, Regele George VI, 14 Iunie 1951; Hârtiile Fisher, 86:291

⁶⁷ Hannah, Christian by Degrees (Londra: Editura Britons, 1954), 45

⁶⁸ Hârtiile Fisher, 86:274

⁶⁹ Fisher către Bentley, 6 Iunie 1951; Hârtiile Fisher, 86:244

⁷⁰ Bentley către Fisher, 26 Mai 1951; Hârtiile Fisher, 86:277

⁷¹ Dezbateră Adunării Bisericii, 21 Iunie 1951, 234

⁷² Dezbateră Adunării Bisericii, 21 Iunie 1951, 234

⁷³ Fisher către George VI, 14 Iunie 1951; Hârtiile Fisher, 86:291. O copie a acestei scrisori a fost trimisă către marea lojă în 20 Iunie 1951; Hârtiile Fisher 86:299

Garbett, l-a sfătuit pe Fisher să se gândească la a retrage moțiunea înainte de a fi supusă dezbaterii.⁷⁴ Episcopul Londrei, JWC Wand, nu a gustat iminența unei dezbateri și nu a fost prea fericit cu privire la cei care se aflau în spatele acestei inițiative, dar era îngrijorat că "dacă s-ar respinge, repercursiunile ar fi foarte grave." S-a gândit că "cea mai bună politică ar fi să lase moțiunea lui Meredith să cadă și să discute asupra ei."⁷⁵

Fisher a discutat cu membrul Adunării Bisericii, JA Guillam Scott, spunând că, pentru că acesta nu avea niciun drept moral sau constituțional să oprească moțiunea, aceștia ar trebui să își dea tot interesul pentru a o pune pe masa Parlamentului.⁷⁶ Fisher l-a ținut tot timpul la curent pe rege cu privire la pregătiri, exprimându-și regretul "că acel articol prostesc și iresponsabil scris de un om iresponsabil ar fi fost publicat, și că (regele) ar fi trebuit să fie îngrijorat de o problemă care îl privește îndeaproape" astfel:

"O foarte prostească moțiune care acuză Francmasonii de diverse crezuri eretice a fost pusă pe agenda Casei Inferioare a Convocatoriului din Canterbury în Mai, dar aceasta a fost respinsă de către Președintele Activ al Casei Inferioare, astfel că nu a fost nicio discuție. O moțiune într-un sens contrar, aprobată de către Francmasonerie a fost depusă de către Adunarea Bisericii, care se va întâlni săptămâna viitoare, dar la acea vreme știind că moțiunea din Casa Inferioară urma să fie respinsă am retras Moțiunea pentru Adunarea Bisericii sperând astfel să evităm discuțiile atât în Convocatoriu cât și în Adunarea Bisericii, dar apoi o altă nouă moțiune a fost pusă pentru Adunarea Bisericii de aceeași persoană care a retras moțiunea inițială."⁷⁷

Arhiepiscopul a explicat că noua moțiune propunea ca un comitet al Adunării Bisericii să analizeze articolul lui Hannah și să decidă dacă trebuie să fie luat în considerare în casa Episcopilor, deși toată lumea spera ca această moțiune să fie respinsă. Sceptic "vor fi mulți din Casa Clericilor care vor să urmărească această problemă și sunt foarte siguri că sunt foarte puțini în casa Laicilor", Fisher i-a prezentat planul său regelui, "după o scurtă și aproape inofensivă dezbateră, Arhiepiscopul de York, care nu este Mason, va interveni cu mult bun simț, oferind astfel posibilitatea să ducă dezbateră în spre un final și să obțină votul." Fisher era "destul de sigur că votul va duce la respingerea moțiunii, arătând astfel că Adunarea Bisericii nu vrea să mai audă despre această problemă." Fisher l-a sfătuit pe rege că, fără oportunitatea unei dezbateri, "nemulțumirile și plângerile vor continua la nesfârșit", în timp ce "cursul propus acum se va finaliza prin eliminarea problemei."⁷⁸

⁷⁴ Cyril Garbett către Fisher, 4 Iunie 1951; Hârtiile Fisher 86:288

⁷⁵ Episcopul de Londra către Fisher, 4 Iunie 1951; Hârtiile Fisher, 86:290

⁷⁶ Fisher către Guillam Scott, 6 Iunie 1951; Hârtiile Fisher, 86:295

⁷⁷ Fisher către George VI, 14 Iunie 1951; Hârtiile Fisher, 86:291

⁷⁸ Fisher către George VI, 14 Iunie 1951; Hârtiile Fisher, 86:291

Cu Fisher la prezidiu, dezbateră Adunării Bisericii din 21 Iunie 1951 a funcționat foarte bine. Hannah a susținut:

”O dezbateră la scară mare a fost realizată în Adunarea Bisericii... criticile la adresa Masoneriei erau în mod clar pregătite și aranjate prin însăși viteza și neașteptata dezbateră organizată de Masoni și pusă pe o agendă suplimentară, iar rezultatul a fost un apel la sentimentalism, la eminența socială și ecleziastică a Masonilor, la irelevanța morală, incluzând chiar și abuzuri personale, în care problemele teologice au fost din nou separate.”⁷⁹

Contributorii Masoneriei la dezbateră au scos în evidență inutilitatea unei examinări a Francmasoneriei de către non-Masoni care nu aveau cum să cunoască practicile, în timp ce Masonii care le cunoșteau nu le era permis să vorbească despre ele cu persoanele non-Masonice. A fost un argument inițiat de Cyril Garbett, Arhiepiscop de York. Popular, respectat, devotat și în mod crucial, non-Mason, acesta era un om de încredere: ”poate cel mai durabil exemplu de menținere a unei relații strânse între Biserică și Stat.”⁸⁰ Acesta credea de asemenea: ”este un mare avantaj pentru întreaga Biserică atunci când doi Arhiepiscopi pot să munească ușor împreună... evitând pe cât este posibil orice exprimare publică a diferențelor de opinie.”⁸¹

Garbett a susținut că neparticiparea Masonilor ar submina credibilitatea oricărei comisii de investigare, care ar fi redusă la dependența de ”bârfe cu iz de ceartă” sau chiar unele cărți cu tentă senzuală și cu un titlu senzațional, care ar fi apărut pe un raft menit să discrediteze. Garbett a argumentat inofensiv că o comisie i-ar liniști pe cei anxioși atunci când niciun teologist responsabil nu și-ar pierde timpul cu aceasta sau niciun Francmason cu reputație nu ar apărea în fața ei. Acesta a susținut că, fără o dovadă Masonică, concluzia comisiei nu ar însemna foarte mult. A pus la îndoială atât credibilitatea lui Hannah, un scriitor care nu susținea că ar fi teologist, și *Theology*, ”o revistă ecleziastică folositoare, la un moment dat de o mare reputație.” În ciuda existenței unui respect față de ”marele ordin al Francmasoneriei”, Garbett nu a putut să pună la dispoziție niciun material sau o apărare solidă pentru Francmasonerie. Tot ceea ce a putut să facă a fost să susțină aceleași asigurări bine-cunoscute ale colegilor săi Masoni, care se dovediseră a fi inadecvate, menționând că el personal ”s-a simțit liniștit datorită faptului că Măria Sa era un membru al ordinului...și că un distins om al bisericii așa cum era Lordul Scarbrough era Marele Maestru și că o mare majoritate de clerici și laici erau membri.”⁸²

⁷⁹ Hannah, *Christian by Degrees*, 46

⁸⁰ ER Norman, *Biserica și Societatea în Anglia, 1770 – 1970* (Oxford, Clarendon, 1976), 397

⁸¹ Conferința Diocezei York, 22 Noiembrie 1955; *Hârțile Garbet*, *Librăria York Minister*; citat în D Kirby, *Biserica, Statul și Propaganda* (Hull, Editura Universității Hull, 1999), 263

⁸² Dezbateră Adunării Bisericii, 21 Iunie 1951, 242 - 243

Ca urmare a discursului lui Garbett, Meredith a sfătuit adunarea să respingă moțiunea cu o majoritate covârșitoare, ceea ce aceștia au și făcut. Fisher a felicitat adunarea, menționând capacitatea lor impresionantă de a realiza o mare dezbatere. Totul se terminase într-o oră și jumătate.⁸³

Marea lojă a crezut că totul s-a terminat. Marele Secretar și-a exprimat aprecierea față de Garbett, "un suport enorm", și față de Fisher pentru tot ceea ce a făcut. Satisfacția sa cu privire la "problema care a fost tratată pentru totdeauna" era, totuși, prematură.⁸⁴ Comentând asupra "inteligentelor manevre făcute în spatele scenei și în urma cărora discuțiile au fost domolite în cadrul Convocatoriului și apoi în cadrul Adunării", Church Times s-a plâns de faptul că: "Există acolo o anumită lipsă de logică în ceea ce se spune: "Nu ne temem absolut deloc de o altă chestionare". Din acest motiv sub nicio formă nu trebuie să existe o chestionare."⁸⁵

În timp ce dezbateră l-a lăsat pe Bentley cumva neliniștit, totuși a fost convins că nu exista nicio solicitare adecvată pentru o chestionare informală, astfel că s-a decis să nu solicite una în timpul convocării. Mai mult, anumiți Francmasoni l-au asigurat că îi vor oferi tot ajutorul de care sunt capabili pentru a-i răspunde personal la orice nelămurire sau rezervă ar avea. Bentley l-a prevenit pe Fisher, totuși, cu privire la faptul că dezbateră a fost departe de a stopa anumite neîncrederi, ci din contră "pare a fi alarmat destul de mulți, lăsându-le impresia că Francmasoneria deține o putere impresionantă în cadrul Bisericii și că la insistențele sale au fost exceptați de la examinare."⁸⁶ Fisher a răspuns că: "Toată lumea are dreptul să se apere atunci când este atacat." A insistat că nici Francmasoneria și nici Francmasonii nu au pus presiune pe problemele sau politicile bisericii, dar singura dovadă pe care a putut să o ofere a fost "cel mai puternic discurs" al lui Garbett, care, evident, a fost realizat la cererea colegilor săi Masoni.⁸⁷

Influența masonică în interiorul bisericii și neliniștile publice cu privire la aceasta deveniseră din nou o problemă la finalul anului 1951, atunci când o cruce a fost îndepărtată din biserica Londoneză, "St Giles in the Fields", înainte de o slujbă Masonică. Încercând să stopeze alte controverse ulterioare, Fisher a făcut o declarație publică, dar doar după ce a primit aprobarea de la Marele Secretar, inclusiv asigurări că declarația poate fi modificată dacă era necesar.⁸⁸ Contrastând cu atitudinea sa repezită față de atitudinea Clericilor deranjați de Francmasonerie, Fisher a oferit o explicație lungă și plină de scuze a acțiunilor sale față de

⁸³ Dezbateră Adunării Bisericii, 21 Iunie 1951, 244

⁸⁴ Sydney A White (marele secretar) către Fisher, 21 Iunie 1951; Hârțile Fisher, 85:322

⁸⁵ Church Times, 29 Iunie 1951

⁸⁶ Bentley către Fisher, 24 Iunie 1951; Hârțile Fisher, 86:36

⁸⁷ Fisher către Bentley, 2 Iulie 1951; Hârțile Fisher, 86:39

⁸⁸ Fisher către White, 14 Octombrie 1951, copie atașată a declarație de presă; Hârțile Fisher, 86:319

persoanele "ofensate", cărora le-a cerut înțelegere și asigurări că nu vor începe să arunce cu reproșuri. Fisher și-a exprimat frica față de "controversa publică privitor la faptul că, să îi spunem cât se poate de franc, un Creștin poate să fie Mason", va fi renăscută de "acest incident de îndepărtare a crucii", oferind "muniție proaspătă pentru cei care doresc să atace Francmasoneria." Pentru a preveni acest lucru, Fisher s-a gândit să clarifice cât se poate de bine două lucruri: "faptul că biserica nu a aprobat înlăturarea crucii și faptul că autoritățile Masone nu au cerut și nici nu ar fi cerut vreodată să îndepărteze crucea." El "a trebuit să spună asta pentru ca întregul incident să fie oprit din a fi atribuit vreunei părți în cazul controverselor legate de Francmasonerie".⁸⁹

Marea lojă a menținut tradiționala tăcere Masonică. Cu privire la o solicitare din partea Dr Box, un decan rural și un teolog publicat, marele maestru a răspuns că poate să ia act de plângeri referitoare doar la el ca și Francmason. Răspunsul a fost catalogat de către Box ca și "o abordare arogantă".⁹⁰ Fisher nu a ținut cont de grijile populare ale clericilor cu privire la Francmasonerie atunci când a primit o cerere din partea lui Earl de Scarborough de a participa la înscăunarea acestuia ca și mare maestru la începutul lui Noiembrie. Scarborough era o prezență de vârf în cadrul breslei, un cavaler cu Ordinul Jartierei și Lord Șambelan al casei. În conformitate cu Hastings: "...Scarborough conducea din umbră viața Bisericii Anglicane înspre direcția cea bună, în majoritatea diocezelor, în timp ce le oferea foarte ușor bani și le aloca destul de mult timp." Hastings a mai notat și prezența lui slabă ca și om al bisericii: "El practica acea metodă bisericască Protestantă și fără ritualuri, ceea ce nu a ridicat niciodată vreun conflict cu ritualurile Ordinului Masonic."⁹¹

Fisher a fost de acord să transmită o rugămintă în numele regelui, care a fost scutit de a mai ține înscăunarea din cauza unor probleme de sănătate.⁹² Fisher a transmis rugămintea către marele secretar Masonic, spunând că "s-ar putea să se facă mai bine... Vă rog să sugerați orice amendamente menite să îmbunătățească la modul general sau să îl facă mult mai adecvat pentru o ocazie Masonică."⁹³ După această importantă ceremonie Masonică, Scarborough și-a exprimat enorma apreciere pe care i-o poartă lui Fisher, adăugând: "Dacă lumea Masonă

⁸⁹ Fisher către GC Taylor, 24 Octombrie 1951; Hârțile Fisher, 86:329

⁹⁰ Earl de Scarborough către Dr HS Box, publicat în Church Times, 7 Decembrie 1951

⁹¹ Hastingh, 451

⁹² Scarborough către Fisher, 1 Octombrie 1951; Hârțile Fisher, 86: 306-307. Deși bolnav, în ziua de dinaintea ceremoniei înscăunării, George VI a transmis un mesaj către Lord Scarborough pentru a fi citit în fața Adunării, ceea ce a confirmat încrederea sa în valoarea celui înscăunat: "Ziua de astăzi într-adevăr necesită o regenerare spirituală și morală. Nu am niciun dubiu, de atâția ani de când sunt membru al Ordinului nostru, că Francmasoneria poate juca un rol important în această nevoie vitală." Times, 13 Februarie 1952.

⁹³ Fisher către White, Membru al Ordinului Regal Victorian (MVO), 25 Octombrie 1951; Hârțile Fisher, 86:331

este cu adevărat importantă, atunci gestul tău prietenesc către noi ne-a arătat un sprijin foarte puternic și oarecum umil.”⁹⁴

Totuși, mulți Francmasoni au susținut că dezbaterile adunării a reprezentat o exonerare pentru ei; a pus mulți Creștini Masoni în defensivă și a scos în față posibilitatea unei reforme. K Healey, arhidiacon de Lincoln, a propus reforma în cadrul adunării. Acesta a remarcat că multe mari instituții au trecut prin reforme în cadrul cărora elementele nedorite erau îndepărtate. Considerând că reforma poate fi implementată doar din interiorul unei instituții, acesta a arătat că va genera suport și simpatie din partea celor din exterior.⁹⁵ DHN Allenby, care a cerut Francmasonilor să acționeze în interes propriu, nutrea aceleași sentimente ca și Healey.⁹⁶

Reforma era luată în considerare chiar și de ierarhia superioară a breslei, de un grup format din Lord Scarborough, Sydney White, Sir Ernest Cooper, Episcop A Groom Parham de Reading, Decanul ATA Naylor de Battle, Canon Mortlock de Catedrala Chichester, Dr Moffet pentru Biserica Scoției și Episcopul RW Stannard de Woolwich.⁹⁷ La începutul lui Ianuarie 1952, Episcopul Stannard i-a reamintit lui Fisher speranța sa de a spune în cadrul convocării că în cadrul slujbelor Masoneriei nu ar trebui să fie excluse toate referințele cu privire la Creștinătate și că marea lojă nu a cerut aceasta. El i-a reamintit lui Fisher că aceasta era o problemă în care Sir Ernest Cooper, președintele consiliului de hotărâri generale, s-a implicat foarte bine.⁹⁸

Erau în discuție trei puncte. Primul, în ultima lună Iulie regulamentele vechi au fost retrase și, deși existase o aprobare generală pentru noi forme, au apărut câteva voci, în mare parte venite de la Marele Secretar, pentru a fi definitive aproape așa cum Fisher sugerase. Până când această problemă avea să se clarifice, nu era pusă la dispoziție nicio dispensă în Londra pentru a se purta însemnele regale ale Masoneriei în timpul serviciilor bisericesti. Aceasta era o poziție cu care Sir Ernest Cooper nu a fost deloc fericit, așa cum indica și într-o scrisoare către Stannard: ”Dacă o dispensă era dată, cred că Arhiepiscopul sau tu puteai să dai asigurări că Masoneria nu solicită o excludere a referințelor la Creștinătate în cadrul unei slujbe Masonice ținută într-o biserică Creștină.” Acesta dorea astfel de asigurări atât în provincii, cât și în Londra.⁹⁹

⁹⁴ Scarborough către Fisher, 14 Noiembrie 1951; Hârțile Fisher, 86:343

⁹⁵ Dezbaterile Adunării Bisericii, 21 Iunie 1951, 238

⁹⁶ Dezbaterile Adunării Bisericii, 21 Iunie 1951, 239 DHN Allenby aparține Societății Misiunii Sacre. Mai târziu și-a părăsit loja, posibil din cauză că era evident faptul că reformele nu aveau să urmeze. Hannah, Christian by Degrees, 46.

⁹⁷ Episcop RW Stannard de Woolwich către Fisher, 29 Mai 1952; Hârțile Fisher, 101:86

⁹⁸ Woolwich către Fisher, 3 Ianuarie 1952; Hârțile Fisher, 101:82

⁹⁹ Woolwich către Fisher, 29 Mai 1952; Hârțile Fisher, 101:86

A doua problemă erau jurămintele Masonice. Stannard a cerut ca o variantă mai simplificată să fie permisă în cadrul ritualurilor, dacă se dorea. Acesta a sugerat, "mai bine așa avea" în loc de "cel puțin o pedeapsă decât aceea de a avea". Un jurământ tradițional, de exemplu acela pentru al doilea grad, se citește: "Aceste câteva puncte jur solemn să le respect, fără a fi evaziv, fără echivoc, sau vreo rețineră mentală de orice fel, să săvârșesc pedeapsă, în cazul nerespectării vreuneia, nu alta decât aceea de a avea pieptul în partea stângă deschis, inima mea scoasă de acolo și oferită corbilor din aer, sau bestiilor câmpurilor salivându după pradă. ..." Pentru a ușura anumite conștiințe, Stannard a considerat că schimbarea propusă ar fi "mai puțin copilărească". Deși Stannard credea că are sprijinul lui Lord Scarborough, a trebuit să observe destul de multă ezitare din partea altor loje.¹⁰⁰

Cea de-a treia problemă erau funeraliile Masonice în timpul cărora exista o înțelegere deplină că niciun cuvânt nu se va spune. În altă parte nu existau asemenea înțelegeri, totuși, pentru ca problemele să fie rezolvate repede, așa cum Fisher și Stannard doreau, s-a ajuns la o plângere din partea episcopului către Arhiepiscop în Noiembrie 1952, astfel:

"Eu, la fel ca și alții, sunt în mod constant rugat să predic la Slujbele Masonice, și la fel ca mulți alții fac invariabil o predică Creștin ceea ce este, bine-înțeles, împotriva tuturor regulilor. Aș fi fericit să știu când a comunicat Lord Scarborough această decizie către voi, pentru că atunci vom putea fi loiali atât Masonilor cât și Creștinilor."¹⁰¹

În anul 1952, Hannah a publicat "Întinericul Vizibil". Este printat în continuare chiar și astăzi, fiind privit ca și "o expunere definitivă" a ritualurilor Masonice, acuratețea sa fiind respinsă de UGLE.¹⁰² Hannah a susținut că a scris cartea pentru că:

"Nu am primit până acum niciun răspuns adecvat sau convingător la obiecțiile teologice la adresa Breslei, fie în articolele presei Bisericii (inclusiv Theology), în corespondența mea

¹⁰⁰ Woolwich către Fisher, 29 Mai 1952; Hârtiile Fisher, 101:86

¹⁰¹ Woolwich către Fisher, 13 Noiembrie 1952: Hârtiile Fisher, 101 JM Hamill, Librar și Curator al Libăriei și Muzeului UGLE, și de asemenea autor al unei istorii autoritare a Francmasoneriei, nu a găsit nimic în dosare care să confirme că aceste discuții există și s-a gândit că este posibil ca arhiepiscopul și Lord Scarborough să fi discutat aceste probleme verbal. A catalogat corespondența Woolwich – Fisher ca fiind ciudată și anume că acolo nu se discuta despre reguli stabilite cu privire la participarea Masonilor în cadrul slujbelor bisericii. Hamill către autor, 27 Februarie 1966.

¹⁰² Short, 15. Hannah a detaliat întregile ritualuri ale primelor trei grade Masonice și ale boltei regale. Paragraful patruzecișase al raportului grupului de lucru din 1987 a comentat că ritualurile prezentate de către Hannah nu pot fi dovedite, această părere fiind aprobată și de către Marea Lojă. Aceasta a fost apoi exprimată în răspunsul oferit de UGLE la raport, plângându-se că: "Grupul de Lucru a reprezentat eronat dovezile expuse de Marea Lojă cu privire la acuratețea comentariilor lui Hannah." În timpul dezbaterii sinodului, Președinta Hewitt a prezentat cum, îngrijorați fiind că aveau de-a face cu adevărat cu ritualuri Masonice, grupul de lucru l-a întrebat pe Comandantul Higham, marele secretar UGLE, "dacă ritualurile prezentate de Hannah sunt adevărate, și acesta a spus că acestea sunt "din păcate descrise în cel mai mic detaliu."" Dezbaterea Generală a Sinodului, 13 Iulie 1987, 656.

personală, sau în Dezbaterile Adunării Bisericii în Iunie 1951 (al cărei corp nu este sub nicio formă competent să facă față problemelor teologice).”¹⁰³

Acesta a argumentat că : ”Așa cum Francmasoneria se suprapune foarte convenabil cu Bisericile non-Romane, în particular cu Biserica Angliei”, era necesar ”să se examineze cazul în care această suprapunere este justificată din punct de vedere moral sau teologic.”¹⁰⁴ Cum bisericile care au realizat un studiu complex asupra Francmasoneriei au declarat în mare parte incompatibilă Francmasoneria cu Creștinătatea, acesta a motivat că mai devreme sau mai târziu Biserica Angliei, ”dacă dorește să își prezerve integritatea și identitatea Creștină, va trebui să facă față problemei și să modifice, sau cel puțin să definească atitudinea sa față de Francmasonerie.”¹⁰⁵

Au fost făcute demersuri în interiorul cercurilor Anglicane în primul rând pentru a preveni publicarea cărții și apoi pentru a stopa vânzările. Fisher a fost sfătuit: ”Poate că în mod oficial nimic nu poate să fie făcut pentru a stopa publicarea... dar dacă s-ar putea stopa, aceasta ar preveni răspândirea credințelor eronate.”¹⁰⁶ I-a fost de asemenea transmisă o copie a unei scrisori scrisă către Hannah din partea Reverendului Kenneth Menzies, din dioceza Chichester, cu intenția de a reuși atingerea acestui obiectiv. O mixtură de șantaj emoțional și invocări speciale era acea scrisoare al cărei adevărat scop era de a arăta că Hannah încearcă să îl discrediteze pe Fisher.¹⁰⁷ Fisher a considerat scrisoarea lui Menzies ca fiind ”excelentă...nu putea fi nimic mai bine”, dar era rezervat în privința succesului.

O mult mai puternică încercare de a preveni publicarea a venit din partea unui domn anonim cu care Hannah a acceptat să se întâlnească în foaierul Hotelului Savoy: ”Am fost la întâlnire și mi s-au oferit 1000 lire în bancnote în schimbul unui angajament scris că nu voi publica această carte, și că nu voi mai face vreun alt atac asupra Masoneriei. Cine era acel domn, în continuare nu am nici cea mai vagă idee.”¹⁰⁸

Fisher a știut că nu putea să îl influențeze personal pe Hannah sau să stopeze în mod oficial cartea, ”oricât de dezastruoasă aceasta va fi.” El spera că în ceea ce privește costurile, acestea vor fi prea mari pentru a permite distribuirea cărții la scară largă.¹⁰⁹ Din partea SPCK a venit o impunere de limitare a numărului de volume publicate. Fisher era președintele SPCK. A emis o directivă către librăriile care le aparțineau, prin care cerea ca volumul lui Hannah să nu fie

¹⁰³ Hannah, *Întinericul Vizibil*, 9

¹⁰⁴ Hannah, *Întinericul Vizibil*, 9

¹⁰⁵ Hannah, *Întinericul Vizibil*, 9

¹⁰⁶ Harold Pickles către Fisher, 1 Aprilie 1952, *Hârțile Fisher* 101:83

¹⁰⁷ Kenneth Menzies către Hannah, 25 Martie 1952, *Hârțile Fisher* 101:84

¹⁰⁸ Hannah, *Christian by Degrees*, 46

¹⁰⁹ Fisher către Pickles, 4 Aprilie 1952; *Hârțile Fisher* 101:85

acceptat. Au reușit să interzică orice fel de reclamă a acestei cărți în cadrul canalelor lor oficiale, vezi Review and Theology.¹¹⁰

În această perioadă critică, regele a murit. Starea de jale națională a oferit o oportunitate Francmasoneriei. Viața lui George VI a fost prezentată ca și o paradigmă a apartenenței la breaslă. Un articol, de exemplu, de către un corespondent anonim, a apărut în Times în Februarie 1952, scoțând în evidență faptul că "atașamentul lui George VI față de Ordin era atât de vizibil și de intim încât a avut un efect considerabil asupra vieții sale... o exemplificarea a marilor principii ale Ordinului – iubirea de frate, de adevăr și de siguranță."¹¹¹ Publicului i s-a readus aminte de aderarea regelui la Ordin și de propriile sale sfaturi, "folosind cuvinte din Biblie", care ar trebui să fie urmate: "Nu înlăturați identitatea veche pe care strămoșii au stabilit-o."

Întunericul Vizibil a relansat controversa publică și teologică ajutată de către Fleet Street, față de care, după cum spune Hannah, a fost "destul de puțin îngrijorat de problema religioasă, având motivele mele de a scrie cartea, sau chiar față de orice altceva care depășește senzaționalul și curiozitatea." Daily Mirror, "în una dintre stările ei cele mai oportune față de vreo publicație", a printat un articol ilustrat despre "Semnele Secrete ale unui Milion de Oameni", care nu doar că a făcut ca ziarul să fie vândut integral în Londra în prima jumătate a dimineații și că a făcut senzație în tavernele din Fleet Street, dar totodată a transformat cartea Întunericul Vizibil într-un best-seller.¹¹² Răspunsul Masonilor a fost "evaziv, iritat și cuplat în mod irelevant cu politica lor tradițională de a-l secretiza."¹¹³

Ca urmare a unui articol apărut în Sunday Pictorial, Fisher a primit un apel de la JB Squire, un vicar din Somerset, care a subliniat că nu dorea să cauzeze vreo ofensă sau vreo rușine personală. Totuși, în estimările sale, controversa care înconjură Francmasoneria "cauza perplexitate și durere unui număr mare de clerici și laici."¹¹⁴ Squire, scriind ca și preotul parohiei către Arhiepiscopul său, a solicitat un ajutor care "odată și pentru totdeauna să spună dacă un Creștin poate să devină un Francmason: aceasta pare a fi întrebarea critică." Squire i-a spus lui Fisher despre numărul mare de volume vândute din cartea lui Hannah și că existau prejudecăți violente în discuțiile pe care le ridica. El a solicitat îndrumări oficiale pentru preoții parohiilor mici, care la rândul lor erau întrebați de către enoriași despre drumul pe care să îl ia: "este dificil să oferim îndrumare acestor enoriași în timp ce Biserica noastră nu a formulat nicio decizie în această privință."¹¹⁵

¹¹⁰ Hannah, *Christian by Degrees*, 45

¹¹¹ Times, 19 Februarie 1952. Raportul a fost inclus în pamfletul UGLE Francmasoneria și Creștinătatea, 1986

¹¹² Hannah, *Christian by Degrees*, 46

¹¹³ Hannah, *Christian by Degrees*, 46

¹¹⁴ JB Squire către Fisher, 24 Iulie 1952, Hârțile Fisher, 101:90

¹¹⁵ Squire către Fisher, 24 Iulie 1952, Hârțile Fisher, 101:90

Fisher a răspuns că atât Convocatorul Canterbury cât și Adunarea Bisericii au respins amândouă investigația și au considerat că aceasta este o problemă în care clericii și laicii pot în mod rezonabil să ia o decizie pentru ei înșiși. Fisher a reiterat că mulți nu au găsit nicio contradicție între a fi membru credincios al Bisericii și totodată al Francmasoneriei. Acesta a apărut caracteristicile pozitive și a anunțat potențialul risc ca biserica să interzică a fi membru al breslei, sugerând că o astfel de prohibiție ar putea să ducă la violențe anti-Creștine și anticlericale din partea Francmasoneriei Engleze, asemănătoare celor purtate de Francmasoneria Continentală.¹¹⁶

Fisher a considerat problema ca fiind rezolvată. Alți Masoni clerici au preferat să ia poziție. Rezultatul a fost cartea Lumina Invizibilă, un răspuns direct la Întunericul Vizibil, scrisă de către clericul Mason Anglican care a preferat să rămână anonim, fiind totuși cunoscut sub pseudonimul de "Vindex".¹¹⁷ Lumina Invizibilă glorifica Masoneria: "coloana vertebrală morală și spirituală a națiunii noastre."¹¹⁸ Acesta denunța, "nonsensul ingrât scuipat mai înainte" în Întunericul Vizibil ca și rezultat al "excursiei dezastruoase a lui Hannah în regaturile fanteziei". Totuși și chiar notabil, Vindex a refuzat să "confirme sau să nege" precizia celor scrise: "Îl disprețuiesc și nutresc o uimire dezgustătoare privind-o ca și o excrescență a unei minți bolnave, ceea ce nu mai necesită nicio altă notă."¹¹⁹

Lumina Invizibilă a revenit la aceleași probleme pe care alții le-ar fi vrut ignorate. Hannah și a sa "îngustă și deformată Creștinătate" erau în mod acid atacate. A amenințat în mod direct ceea ce Fisher a transmis pe furiș câtorva persoane, respectiv că vor exista repercursiuni pentru biserică, nu în ultimul rând scăderea numărului de membri și a credibilității, în cazul în care se va declara Creștinătatea și Francmasoneria ca fiind incompatibile.¹²⁰

Francmasoneria a fost prezentată ca și "slujnica Bisericii... felinarul secret care avea ca și efect luminarea Bisericii" și ca mijloacele prin care progresul rapid poate să fie realizat "înspre conversia Angliei, și a Regatului lui Dumnezeu pe Pământ." Acesta se opunea în totalitate oricărei reforme:

"Oricât de absurd și fantastic ar suna pentru marea majoritate din frăție, există niște zvonuri curioase cu privire la unele fețe bisericesti din cadrul Breslei care ar vrea să vadă anumite

¹¹⁶ Fisher către Squire, 28 Iulie 1952, Hârțile Fisher, 191:92

¹¹⁷ "Vindex" era pseudonimul folosit de către un scriitor care apăra principiile Creștinătății în cadrul editurii Coelian. Furtul pseudonimului a fost denunțat într-o scrisoare de către acesta pentru Church Times, în 7 Noiembrie 1952.

¹¹⁸ Vindex, Lumina Invizibilă (Londra: Editura Regency, 1952), 124

¹¹⁹ Vindex, 12, 15, 128

¹²⁰ Vindex 12-13

”reforme” în practicile noastre pentru a reuși să implementeze toate acele obiecții făcute în Întinericul Vizibil și care erau prost informate.”¹²¹

Pentru ”a stopa gurile calomniatorilor, pentru a elibera mințile anxioșilor și pentru a grăbi finalizarea unei agitații fără sens”, Vindex a vrut ca ierarhia Anglicană să exonereze breasla și să îl dea afară pe Hannah, ”în interesul larg al binelui spiritual al pământului nostru.” Fisher și episcopii săi erau chemați să declare că ”concluziile făcute de Domnul Hannah și Dr Box precum și de ai lor suporteri și în particular de calomnia Întinericului Vizibil sunt toate false și bazate pe date eronate, și că nu există nimic în Francmasonerie care să o facă incompatibilă cu învățăturile Creștinătății”¹²²

În răspunsul său la Lumina Invizibilă, Hannah a remarcat teoria Unitariană a Vindexului: ”această carte ciudată admite în mod liber incompatibilitatea Masoneriei cu Creștinătatea Ortodoxă”¹²³ Fisher a rămas tăcut, ceea ce a provocat o reacție de nemulțumire. Analizând frustrarea și mânia crescândă la nivelul diverselor grade, Studiul Parohiei St Maria Magdalena din Paddington, o faimoasă biserică Anglo-Catolică, a susținut că Vindex vorbește în numele unui număr de mari demnitari ai lojelor, cu precădere despre Fisher. Susținând faptul că secretizarea este doar un fum în ochii cititorilor și declarând dezbateră dintre corpurile Creștine ca fiind ”murdară” și ”aranjată” pentru a asigura victoria Masonilor, Studiul Parohiei a întrebat: ”Pentru că el nu va stopa tăcerea, aceasta ar trebui să îi facă pe oameni să se întrebe dacă Dr Fisher este Creștin sau Francmason?...este Dr Fisher incapabil să o interzică pentru că loialitatea față de breaslă este mult mai importantă decât Iisus și decât Biserica Sa.”¹²⁴

În mod ironic, la fel cum compatibilitatea aderării sale atât la Creștinsim cât și la Francmasonerie era pus sub semnul întrebării, Fisher l-a supus pe decanul pro-Soviet de Canterbury, Hewlett Johnson, la aceleași întrebări în legătură cu convingerile sale politice de stânga.¹²⁵ Fisher a fost foarte direct cu ”Decanul Roșu”, așa cum acesta era cunoscut, spunând că el consideră poziția sa în cadrul bisericii incompatibilă cu credințele sale politice și că îi cere să demisioneze. Situația a atras unele critici rele prin intermediul unei scrisori anonime lăsate

¹²¹ Vindex 43, 52

¹²² Vindex 20 - 21

¹²³ Hannah, Christian by Degrees, 47. Vindex a atacat interpretarea lui Hannah cu privire la Creștinătate. A rămas o apărare tradițională Masonică să pună la îndoială forma Creștinătății care se presupune a fi incompatibilă cu Francmasoneria și a sugerat de asemenea că aceia care consideră că cele două sunt incompatibile nu înțeleg Francmasoneria. Vezi UGLE, Francmasoneria și Creștinătatea, 1; și site-ul UGLE. (29 Martie 2004).

¹²⁴ ”Creștinii și Francmasonii” Studiul Parohiei, St Maria Magdalena, Paddington, Ianuarie, 1954; Hârțiile Fisher, 141:154

¹²⁵ Hewlett Johnson, În căutarea Luminii (Londra, Josep, 1968)

la poarta Catedralei din Canterbury în 24 Ianuarie 1951, ceea ce a dus la încă o serie de atacuri media asupra bisericii:

”Dr Fisher, Arhiepiscop de Canterbury, este acuzat de erezie de către Reverendul Walton Hannah... Daily Express din 15 Ianuarie 1951, și că a fost acceptat, și practică, principiile Francmasoneriei. L-a ajutat aceasta în a obține poziția sa? Întrebarea care se ridică, este adecvat, este o lege a lui Dumnezeu, este justiția, care face ca un ERETIC să fie Capul Bisericii din Anglia? Ce exemplu dă Canterbury acestei națiuni! Arhiepiscopul este un FRANCMASON, iar Decanul este un COMUNIST.”

Dr Fisher ar trebui să demisioneze din Francmasonerie imediat, sau să fie înlocuit din locul său atât de înalt. Clerici onorabili ar trebui să ocupe aceste două poziții. Francmasoneria ar trebui să fie stopată, nu încurajată chiar de Capul Bisericii.¹²⁶

O scrisoare către Fisher a urmat acelei note, ale cărei copii au fost trimise lui Hannah și către Daily Express. A observat că activitățile decanului nu mai puteau să fie puse în lumina reflectoarelor de către arhiepiscop pentru că acestea cel puțin nu erau secrete și se putea spune că erezia era mai rea decât comunismul. Conform celor spuse de autorul anonim, ambii erau ”fără niciun rost în acele poziții.”¹²⁷

Hannah a condamnat acel ”atac vulgar”, asigurându-l pe Fisher că nu a știut de el și că nu a fost complice.¹²⁸ Poziția aberantă în care Francmasoneria l-a pus pe Fisher a fost scoasă în evidență încă o dată într-un alt incident rușinos, când Fisher a fost solicitat pentru a calma un cleric Mason, Bryn Thomas, vicar în Balham Hill în dioceza Southwark, cu privire la o problemă politică.¹²⁹ Thomas a ales să îi răspundă lui Fisher ca și un frate Mason, decât ca și un preot către Arhiepiscopul său, adresându-se acestuia într-un mod foarte familiar, și în termeni lipsiți de respect:

”Din moment ce tu mi-ai cerut în scrisoarea ta de pe 10 să consider conținutul său ca și ”confidențial” îți respect dorința și îți răspund ca și frate Mason (PM) (Coleg și Cavalier) sperând că acela care ”este în partea de jos a roții norocului este îndreptățit în mod egal la atenția ta.” Drept urmare, voi evita orice Metafore Ecleziastice.”¹³⁰

Thomas l-a întrebat pe Fisher: ”Este în continuare adevărat că Pontiu Pilat l-ar fi eliberat pe Domnul Nostru, dar Caiafa a vrut să îl vadă pe acesta cu tot dinadinsul pe cruce?” El a semnat, ”Al vostru foarte sincer și înfrățit”. În ciuda faptului că scrisoarea îl denunța pe Fisher și încă

¹²⁶ Hârțile Fisher, 86:231

¹²⁷ Anonim către Fisher, 26 Ianuarie 1951; Hârțile Fisher, 86:229

¹²⁸ Hannah către Fisher, 26 Ianuarie 1951; Hârțile Fisher, 86:229

¹²⁹ Fisher către Bryn Thomas, 10 Februarie 1960, Hârțile Consiliului Bisericii Angliei în Relații Externe, Lambeth Palace, cunoscute Hârțile CFR

¹³⁰ Thomas către Fisher, Februarie 1960, Hârțile CFR

pe unul dintre colegii săi Continentali, Fisher nu a făcut nimic în această privință. El a marcat scrisoarea: "Nu se dă răspuns."¹³¹ Era aceasta tradiționala tăcere Masonică, solidaritate Masonică sau pur și simplu era considerată o problemă care nu merită atenție?

Loialitatea lui Fisher față de Masonerie era o sursă de tensiuni între relațiile sale eclesiastice și personale. De exemplu, Mervyn Stockwood, Episcopul de Southwark, îl privea pe Fisher ca fiind "un prieten bun și un bun sfătuitor". Stockwood a trăit cu Fisher și soția sa la Lambeth timp de câteva luni, devenind "foarte atașat" de ambii.¹³² Prima legătură a lui Stockwood cu Francmasoneria a fost în anul 1959 atunci când a refuzat permisiunea unei funeralii Masonice să fie ținută într-o biserică a diocezei sale. Acesta a obiectat împotriva înlăturii din cadrul ceremoniei funerale a cuvintelor "Iisus Hristos" și înlocuirea lor cu cuvântul "Arhitect". Dar s-a simțit și mai rău atunci când s-a cerut înlăturarea crucilor de pe pereții bisericii și să se țină o ceremonie non-Creștină adițională la marginea mormântului.¹³³ Sfatul său ca serviciul funerar să fie ținut într-un templu Masonic "a deranjat cuibul de viespi", acesta fiind avertizat că "a ofensat binefăcători importanți și că dioceza sa va suferi din punct de vedere financiar."¹³⁴

A doua întâlnire a lui Stockwood cu Francmasoneria l-a dus într-un conflict direct cu Fisher, care, în ciuda faptului că la acea vreme era retras din funcție, a scris o scrisoare acidă în care protesta împotriva direcției luate de episcop. Fisher l-a înlăturat pe Stockwood pentru aroganță și pentru că nu s-a consultat cu frații săi episcopi. De fapt, Stockwood a acționat cu sprijinul integral al succesului lui Fisher. Stockwood a avut personal mulți prieteni care au fost Francmasoni. Acesta i-a privit ca pe niște binefăcători care au făcut multe lucruri bune, dar "despre care nu putea să înțeleagă de ce un om la bisericii ar avea nevoie să se alăture unei societăți semireligioase." A știut că aceasta era o metodă de a avansa: "unii dintre contemporanii mei de la Cambridge mi-au spus deschis că s-au înscris în ordin pentru a urca mai repede pe scara ierarhică." Principala sa obiecție era că exista un element care diviza: "Noi ar fi trebuit să fim o frăție, dar aici este o societate secretă în interiorul frăției noastre." Stockwood a observat că în mare parte era vorba despre episcopi care au aplicat la Masonerie, asemenea lui Fisher: "Nefiind de acord cu realizarea ceremoniilor și ritualurilor în biserici, aceștia purtau rochii croite la întâlnirile Masonice și făceau ritualuri elaborate, dintre

¹³¹ După aproximativ un an de zile mai târziu, în Aprilie 1961, Thomas a fost înlăturat din biserică, ca urmare a unui caz publicat de un ziar. El a susținut că a fost victima vederilor sale de parte stângă. Mai târziu, în același an, acesta a început să organizeze drumuri la Ierusalim, fiind în competiție cu Inter-Church Travel, iar BG Guy de Ierusalim și Misiunea de Est doreau în mod evident ca activitățile acestuia să fie limitate, susținând: "Nu este în Lambeth o listă neagră, a cărei copie dacă s-ar oferi Arhiepiscopului din Ierusalim, ar putea să fie de un mare ajutor în această situație?" Guy a informat Lambeth că "Francmasoneria pare a fi puternic reprezentată" din partea lui Thomas. Guy către Sutterthwaite, 9 Noiembrie 1961; Hârțile CFR.

¹³² M Stockwood, Chanctonbury Ring (Londra: Hodder&Stoughton, 1982), 114

¹³³ Stockwood, 113

¹³⁴ Stockwood, 114

care unele păreau a fii parodii ale jurămintelor Baptiste și ale Sfintei Comuniuni.” Chiar și Fisher a observat acest lucru la întâlnirea lor din 1967:

”Ritualul este un nonsens care glorifică bazându-se pe o anume legendă. De ce nu? Tuturor ne place acest mod teatralic atâta timp cât este într-o atmosferă prietenoasă și mai mult, dacă mai și conține un secret! Am putea să facem anumite părți din ritual să fie mai puțin ridicole. Dar după ce totul este făcut și spus, ritualul are rolul de a glorifica breasla.”¹³⁵

Incidentul a dus la răcirea relațiilor dintre cei doi, ajungând până în punctul de rupere și a confirmat convingerile lui Stockwood ”că nu era de ajutor pentru anume episcopi să facă parte dintr-o societate secretă care cerea loialitate absolută. Era calculată să ne dividă în grupuri și ar putea să ducă la conflict.”¹³⁶

Episcopatul lui Fisher stătea mărturie la loialitatea Francmasoneriei și putea să inspire și să aibă o influență foarte mare atunci când trebuia să ceară loialitatea anumitor indivizi. În ciuda știrbirii proprii sale reputații, a biroului său și a bisericii pe care o conducea, aderarea lui Fisher la breaslă nu s-a clintit niciodată; nici convingerea că nivelul apartenenței sale, care includea în multe forme familiile cele mai înstărite, îl plasa deasupra oricăror chestionări. Hastings nota că Fisher ”era probabil, ultimul reprezentant adevărat al vechiului Ordin. El era de asemenea cel mai probabil ultimul ecleziastic senior care era Francmason.”¹³⁷ O examinare a influenței Francmasoneriei în interiorul Bisericii Angliei în timpul conducerii lui Fisher nu scoate în evidență o încercare de a submina Creștinătatea, ci un fenomen Britanic tradițional cu privire la înțelegerea așezământului și a sistemului de clase adânc înrădăcinat.

Modul în care Fisher a fost capabil să se folosească de poziția sa pentru a apăra Francmasoneria de întrebări oficiale care i-ar fi putut provoca rău poate fi observat prin faptul că atunci când s-a retras în anul 1961, marea lojă a fost forțată să dea ”o garanție de considerare” relației dintre Masonerie și religie. În alte cuvinte, trebuia să se schimbe. În anul 1964, după mai bine de zece ani după ce episcopul de Woolwich a solicitat o reformă, au fost aprobate schimbări în jurămintele, cu intenția de a clarifica faptul că nu exista nicio metodă grotescă de ucidere.¹³⁸ Revenind la chestionarea din 1986, cooperarea și informațiile oferite de către UGLE arătau un contrast puternic față de procedurile din anii 1950, scoțând totodată în evidență și mai multe reforme inițiate. Președinta Grupului de Lucru, Hewitt, a solicitat UGLE ”să facă o mișcare esențială pentru a veni din secolul XVIII înspre gândirea din secolul XX.”¹³⁹ Schimbările continuă pe măsură ce Francmasoneria se confruntă cu un declin

¹³⁵ Stockwood, 113

¹³⁶ Stockwood, 114

¹³⁷ Hastings, 664

¹³⁸ Short, 34. Multe loje au păstrat cu încăpățănare versiunile originale.

¹³⁹ Dezbaterile Generale a Sinodului, 619-620

al membrilor – în general același declin se constată și în rândul clericilor – fără să mai menționăm o lipsă de interes din partea membrilor actuali ai familiei regale. Deși în prezent marele maestru este Măria Sa Regală Ducele de Kent, ales pentru prima dată în 1967, actuala prințesă nu s-a alăturat breslei, iar despre ducele de Edinburgh nu se știe să fie activ. În Decembrie 2002, marele maestru a discutat schimbări structurale în Londra într-un mod care arată cât de mult s-a schimbat atitudinea Masoneriei față de cum era în perioada lui Fisher:

”Frații mei, toți știm că lumea este foarte diferită față de cum era chiar și cu zece ani în urmă și dacă Francmasoneria nu se adaptează, așa cum a făcut-o de-a lungul întregii sale istorii, nu va supraviețui și nu va crește așa cum ne dorim... Am văzut deja un declin semnificativ în numărul membrilor în ultimii trei ani, și dacă nu reușim să ne adaptăm la aceste noi și dinamice schimbări pentru a stimula și pentru a inspira pe toți membrii, atunci nu va exista niciun motiv pentru care declinul să nu continue. Da, într-adevăr este o transformare radicală față de ceea ce am avut pentru atât de mulți ani, și bineînțeles că unii dintre voi vor avea anumite rețineri în a face o astfel de schimbare – dar cred că a nu face nimic nu este o opțiune.”¹⁴⁰

Hannah a acuzat faptul că marea lojă, ”obsedată de nevoia de a fi respectată și de statutul social”, va considera o retragere a Bisericii Angliei ca și ”un afront intolerabil și umilitor”. Din partea sa, biserica ”nu ar trebui să încerce să ofenseze sau să provoace mii de laici influenți și cu o situație financiară foarte bună, prin chestionarea implicațiilor religioase ale apartenenței lor la Francmasonerie, chiar dacă solidaritatea mutuală a episcopatului va aproba vreodată o astfel de abordare.”¹⁴¹ Indiferent de validitatea pe care aceste acuzații au avut-o în anii 1950, astăzi nu mai pot să țină cont de ezitarea bisericii de a condamna Francmasoneria în ciuda dovezilor evidente a propriilor sale anchete și alte denominări, și că există îngrijorări serioase cu privire la compatibilitatea lor.

În cele două dăți în care biserica a dezbătut Francmasoneria, defăimătorii s-au alăturat apărătorilor în ruga generozității Masonice și în merituozitatea membrilor săi. Hannah a conștientizat că printre Masoni existau și oameni cu o reputație foarte bună și a apreciat activitățile acestora benevole și caritabile.¹⁴² UGLE a scos în evidență tot timpul că Francmasoneria înseamnă moralitate, îi încurajează pe membrii săi să trăiască o viață mai bună și are o bază spirituală.¹⁴³ Pentru mulți Creștini, acestea sunt calități care pun Francmasoneria într-o imagine foarte bună. Pentru Biserica Angliei, cu sensibilitatea acesteia

¹⁴⁰ Adresa Marelui Maestru, Marea Lojă, 11 Decembrie 2002, UGLE site (29 Martie 2004)

¹⁴¹ Hannah, Christian by Degrees, 47

¹⁴² Hannah, Întinericul Vizibil

¹⁴³ Short, 60

față de așezământ – că trebuie să fii acolo pentru toată lumea, tolerant și înțelegător – Francmasoneria era o situație mult mai specială.

Prin așezământ se explică relația ”specială” care a existat între breaslă și biserică în anii 1950: ”Ușurința, informalitatea dar și formalitățile unei relații integrate la fiecare nivel între autoritățile civile și cele religioase era ceea ce însemna Așezământul.”¹⁴⁴ Modul în care Francmasoneria se prezintă astăzi conține tot ceea ce vede Biserica Angliei: ca și o organizație-comunitate prietenoasă înfrumusețată cu istoria, tradiția și ritualurile perene ale Angliei.

Caracteristicile Bisericii Angliei erau tolerarea și compromisul. În 1987, arhiepiscopul de York, Dr JS Habgood, nu a găsit ”nicio dificultate în a accepta ceea ce Masonii spun singuri despre înțelegerea propriilor lor cuvinte și ritualuri....” Acesta a fost ”mult mai deranjat de curiozitatea Creștinilor care voiau să facă totul conform cu propriile lor standarde ale adevărului, mult mai deranjat decât grupurile de oameni bine-intenționați și caritabili cărora le făcea plăcere să se întâlnească și să se îmbrace – sau să se dezbrace, după cum era cazul.”¹⁴⁵

În interiorul Bisericii Angliei, autoritatea centrală era slabă pe partea spirituală și complicată pe partea legală, încercând să interzică Francmasoneria considerând-o o întreprindere descurajatoare. Odată cu privatizarea credințelor religioase, cu multe congregații Anglicane dezinteresate de diferențele de nuanță doctrinară, și cu biserica implicată în probleme mari cu privire la orientarea sexuală, există foarte puțină dorință de a reîncepe controversa compatibilității. Majoritatea par să împărtășească opiniile lui Habgood asupra Francmasoneriei ca și ”o excentricitate aproape nevătămătoare” și sentimentul acestuia că va fi ”o zi tristă când nu va mai exista excentricitate în Biserica Angliei.”¹⁴⁶

¹⁴⁴ Hastings, 663-4

¹⁴⁵ Dezbaterea Sinodului General, 13 Iulie 1987, 628 - 629

¹⁴⁶ Dezbaterea Sinodului General, 13 Iulie 1987, 628 – 629. DePoncins, care a considerat Francmasoneria ”o problemă de importanță vitală, pentru că este legată îndeaproape de întreaga dramă a subminării în lumea modernă”, consideră că aceasta nu se aplică la versiunea Engleză: ”virusul revoluționar în Francmasonerie este mai mult sau mai puțin inactiv în Anglia, acolo unde Francmasoneria este mai mult o scuză pentru a se organiza reuniuni sociale decât o organizație care susține că vrea să remodeleze lumea.” DePoncins, 116.